

Korejas baltegle
un tās čiekurs.

Pieredzē dalās

INĀRA BONDARE

- Nacionālā botāniskā dārza Dendrofloras nodaļas vadošā speciāliste.

Janvāra *IEVAS Dārzā* mācīju, kā sēt baltegles, piedāvāju sēklas. Tagad izstāstišu galveno par sugām.

Šoreiz nepievērsīsimies sīkām botāniska rakstura niansēm. Vienīgi gribas atzīmēt, ka ziemeļu puslodē – Eiropā, Āzijā un Ziemeļamerikā – dabā sastopams ap piecdesmit balteģļu sugu. Latvijas klimatiskajā zonā izmēģināts audzēt aptuveni 30 sugu, un – veiksmīgi. To pierāda balteģļu kolekcija Nacionālajā botāniskajā dārzā un Rucavas arborētumā, kur tās bagātīgi ražo sēklas ar visai apmierinošu dīgtspēju. Čiekuri visām balteģlēm atšķirībā no eglēm un priedēm, kā tu zini, stāv kā sveces uz augšu.

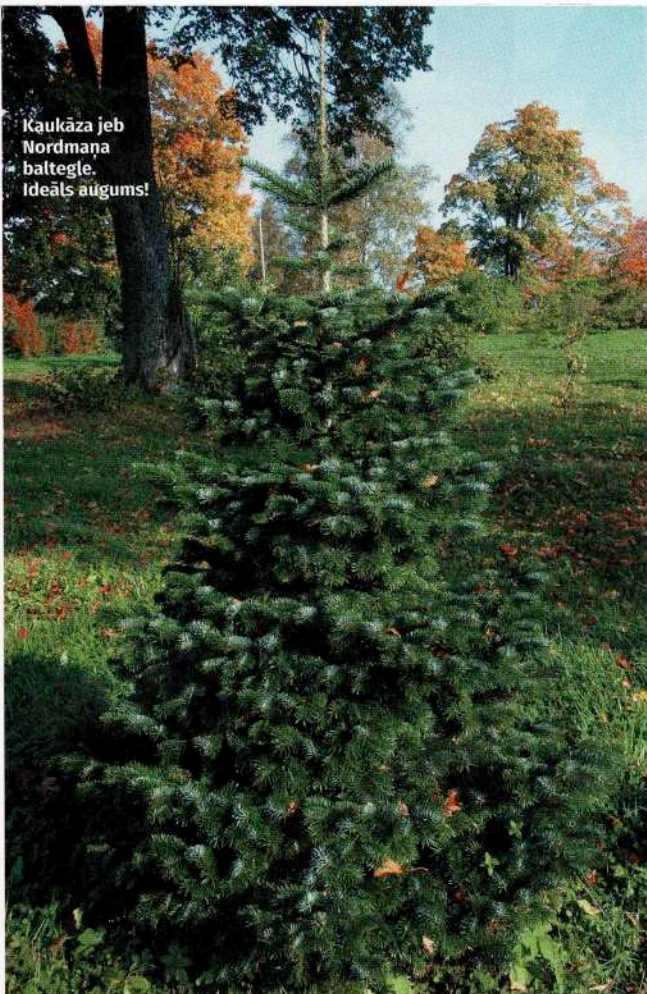
Un nu – par sugām! Tām, kas, manuprāt, piemērotas audzēšanai arī tavā dārzā vai lauku teritorijā.

EIROPAS BALTEGLE
(*Abies alba*)

Liels, skaists koks (30 m) ar piramidālu vainagu. Skujas spoži tumšzaļas, apakšpusē ar baltām atvērtnīšu joslām, kas augam vajadzīgas elpošanai un fotosintēzei. Mīl labi drenētas, **viegli mitras augsnes**, pacieš vieglo noņojumu. Nepietiekamās ziemcietības dēļ **neiesaku audzēt Latvijas austrumos.**

Madāma

baltegle

Kaukāza jeb Nordmaņa baltegle. Ideāls augsms!

BALZAMA BALTEGLE (*Abies balsamea*)

Vidēja auguma koks (20 m), ātraudzīgs, ziemcietīgs. Tumši zaļajām skuļām apakšpusē baltas atvārsnišu rindas. Var audzēt arī **nabadzīgākā augsnē**. Pacieš gan mitrākās, gan visai sausas nogāzes. Juvenilā vecumā to **bojā meža dzīvnieki**. Izmanto Ziemassvētku eglītēm un medicīnā.

KEFALĪNIJAS BALTEGLE (*Abies cephalonica*)

Latvijā maz izplatīta, bet ļoti skaista, ar biezu skuļojumu, kompaktu augumu, bet paasām skuļām, un tādēļ tās **neiztieks meža zvēri**. Patīk saule, **var izturēt diezgan lielu sausumu**, aug smilšmāla augsnēs. Dzimtene – Grieķija.

KILIKIJAS BALTEGLE (*Abies cilicica*)

Vidēja lieluma piramidāls koks ar pelēcīgi zaļām skuļām. Patīk **mālainas vai smilšmālainas augsnes**, dabā aug klinšainās, sausās vietās, vasarā **pacieš lielu sausumu**. Katras balteglu sugas sveķu aromāts nedaudz atšķiras. Kilikijas balteglei tas nedaudz līdzinās citrusaugļu smaržai. Savvaļā aug

Turcijā un Ziemeļīrānā. Tātad **drošāk audzēt Latvijas rietumu daļā**.

VIENKRĀSAS BALTEGLE (*Abies concolor*)

Šo Ziemeļamerikas rietumkrasta baltegli Latvijā audzē kopš 1888. gada. Diezgan plaši izplatīta. Liels koks (30 m) ar plašu vainagu, izteikti **zilganpelēkām, garām skuļām**, bet to apakšpusē nav izteiktu atvārsnišu rindu, radot sajūtu, ka skuļas ir vienkāršas. Laba pirtsnotām. Čiekuri olīvzaļi, bet ir arī formas ar violetiem jaunajiem čiekuriem (*f. atrovioleacea*). Ātraudzīga, **nebojā meža zvēri**. Ļoti dekoratīva, arī lielo koku vidū atlasīti interesanti kloni, piemēram, 'Ogileri', ko 2010. gadā atveda Āris Auders, – tā ir ar īpaši garām, zaļi pelēcīgām skuļām, kas izņēmuma kārtā vairojas ar spraudņiem. Man daudzi ir jautājuši: «Kas tā par priedi?» Bet par daudzajām formām – kādā citā rakstā.

SARKANĀ BALTEGLE (*Abies amabilis*)

Izcili skaista Ziemeļamerikas rietumu krasta baltegle ar slaidu augumu, nokareniem zariem, tumši zaļām skuļām, kurām

apakšpusē ir sudrabaini baltas atvārsnišu rindas. Šaurāks vainags nekā citām balteglēm. Latvijā maz izplatīta.

FRĒZERA BALTEGLE (*Abies fraseri*)

Ar piramidālu vainagu un horizontāliem zariem. Sasniedz 7–10 m augstumu un 2–2,5 m platumu. Spožas, tumši zaļas skuļas, apakšpusē – izteiktas atvārsnišu rindas. Sīki čiekuri 3–5 cm. Stumbra mizas virspusē daudz sveķu pūslīšu, kas ļoti **patīk meža zvēriem**. Koks ātraudzīgs, dekoratīvs, ārkārtīgi iecienīts kā Ziemassvētku egle. Mīl smilšmāla augsni, **pacieš nelielu (!) sausumu, labāk jūtas mitrākās augsnēs**.

KOREJAS BALTEGLE (*Abies koreana*)

Dabā aug Korejā. Vidēja auguma (6–8 m), ar izteikti izliektiem zariem kā gulbja izplesti spārni. Tumši zaļas skuļas, kuru apakšpusē ir ļoti izteiktas, platas, sudrabaini spožas atvārsnišu rindas. **Zili violeti čiekuri**. Viena no **lēnaudzīgākajām** sugām. **Ziemcietīga**. Iecienīta dekoratīvos stādījumos. Ļoti daudz kultivētu taksonu. Pēc maniem novērojumiem – meža zvēri neiztieks.

BALTMIZAS BALTEGLE (*Abies nophrolepis*)

Dabā sastopama Tālajos Austrumos, Korejā un Ziemeļķīnā. Tur koks izaug 20–25 m augsts, tumši zaļām, spožām skuļām un baltām atvārsnišu rindām skuļu apakšpusē. Skuļas maigas, mīkstas. Uz stumbra daudz sveķu pūslīšu, kas **patīk meža zvēriem**. Tālo Austrumu ļaudis izmanto medicīnā. **Pacieš dūmgāzes un diezgan lielu noēnojumu, bet nepieciešams augsts gaisa mitrums**, proti, piejūras klimats.

KAUKĀZA BALTEGLE (*Abies nordmanniana*)

Lielākoties dabā sastopama Kaukāza kalnos, kur tā aug kā lieli, majestātiski, vareni koki līdz 30 m augstumam. Latvijā pazīstama kopš 1967. gada, bet nav plaši izplatīta, jo **juvenilā vecumā jutīga pret lielu aukstumu, pavasara salnām un meža zvēriem**. Taču – ļoti, ļoti skaista. Izcili spožām, tumši zaļām garām skuļām, ar biezu vainagu,

Skuļu apakšas ar baltajām atvārsnišu joslām.

piemērota Ziemassvētku kokam. Čiekuri brūni. Ja var novērst manis pieminētās **neērtības** koka jaunībā, tad Latvijā tās aug labi. Rucavā ir izdevies izaudzēt vairākus simtus ļoti skaistu koku. Tomēr nepietiekamās ziemcietības dēļ **nebūtu vērts riskēt un audzēt Latvijas austrumu daļā**.

STALTĀ JEB CĒLĀ BALTEGLE (*Abies procera*)

Dzimtene – Ziemeļamerikas rietumu krasts. Vašingtonas štatā atrodas šīs balteglu sugas nacionālie meža masīvi. Skaista un iekārojama. Jaunībā jutīga pret visu, bet ir vērts riskēt un pacensties izaudzēt. Mums izdevās tikt pat pie čiekuriem, kas ir milzīgi, 15–20 cm gari. Koks ar simetrisku, piramidālu augumu, Latvijas apstākļos ar ne visai ātraudzīgu, bet biezu zarojumu un ļoti skaistām **tumši zilganajām skuļām**. Patīk **mitra, dziļi ielabota augsne**, nepatīk augsts pH līmenis, ļoti vējainas vietas, var audzēt saulē un pusēnā. ☀

Kilikijas baltegle, kas savvaļā aug Turcijā un Ziemeļīrānā.

